

ваємося, що проведене нами дослідження буде вагомим підґрунтям для подальших досліджень у цій галузі.

Список літератури: 1. Конституція України від 28 червня 2006 р. // ВВР України. 1996. № 30. Ст. 141. 2. www.mvsinfo.gov.ua 3. http://www.rada.gov.ua/zakon/sk14/-8session/STENOGR/16120508_52.htm 4. Административная деятельность органов внутренних дел. Часть Особенная. Учебник / Под ред. проф. А. П. Коренева. М., 2002. 5. www.newsru.com/religy/07aug2003.

Надійшла до редколегії 05.02.07

О. В. Захарченко

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ЕТАПИ РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧОГО

На практиці дуже часто під час розслідування кримінальної справи можуть виникати різноманітні обставини, які не дають слідчому можливості завершити розслідування. У силу таких обставин виникає необхідність тимчасово перервати провадження по справі і слідчий приймає рішення про зупинення досудового розслідування. Не вдаючись до детального розгляду всіх підстав, оскільки вони чітко визначені у ст. 206 Кримінально-процесуального кодексу (далі – КПК) України, звернемо увагу лише на одну – коли місцезнаходження обвинуваченого невідоме (ст. 207 КПК України).

Характерною ознакою цієї підстави для зупинення досудового слідства є те, що слідчий знає, хто вчинив злочин, але місцезнаходження цієї особи не встановлено у зв'язку з різними причинами. У законі ці причини не перелічені, але вивчення слідчої практики показує, що найбільш розповсюдженою причиною є переховування обвинуваченого.

Сутність зупинення досудового слідства за цією підставою полягає в регламентованій законом особливій формі діяльності слідчого, обумовленій неможливістю участі обвинуваченого в кримінальному процесі, направлений на виконання завдань кримінального судочинства. Інакше кажучи, при зупиненні досудового слідства у випадках, коли місцеперебування обвинуваченого невідоме, а також, коли він ухиляється від слідства, розслідування кримінальної справи не припиняється, а відбувається її видозміна.

З метою усунення обставин, які послуговували підставою для зупинення досудового слідства, а саме для виявлення місцезнаходження обвинуваченого, провадиться його розшук. Однак, за часом початок розшуку не обов'язково повинен співпадати із зупиненням досудового слідства. У більшості випадків розшук необхідно розпочинати негайно та проводити паралельно із розслідуванням обставин злочину. Тому слідчий зобов'язаний ретельно планувати дії, направлені на встановлення місцеперебування особи, яка скоїла злочин. У зв'язку з цим слідчий насамперед здійснює розшукову діяльність в межах своєї компетенції.

Питанням розшукової діяльності слідчого в період зупинення досудового слідства приділялася деяка увага науковців. Так, деякі з них вважають, що розшукова діяльність слідчого розпочинається лише з моменту оголошення ним розшуку обвинуваченого [1]. Інші – з того моменту, коли встановлено, що обвинувачений ухиляється від слідства, чи коли його місцезнаходження невідоме [2]. Однак, на наш погляд, така розшукова діяльність слідчого повинна розпочинатись з моменту отримання ним відомостей про те, що місцезнаходження обвинуваченого невідоме, та прийняття рішення про застосування заходів, направлених на встановлення його місцезнаходження. При цьому застосування таких заходів повинні передувати здійсненню розшуку та є самостійним періодом діяльності слідчого по розшуку обвинуваченого, який ухиляється від слідства.

У теорії кримінального процесу дуже мало уваги приділялось визначенню розшуку обвинуваченого, який ухиляється від слідства. Недостатньо розроблений процесуальний порядок самого поняття та вирішення спірних питань, пов'язаних із розшуком. Фактично, поза увагою науковців залишилися проблеми щодо взаємодії слідчого та органу дізнання по зупиненому провадженні в кримінальній справі у зв'язку з розшуком обвинуваченого.

Серед процесуалістів, які досліджували цю проблему, немає єдиної думки про те, скільки етапів включає в себе діяльність слідчого, направлена на здійснення розшуку, погляди вчених не завжди співпадають. Так, З. Ф. Коврига вважає, що таких етапів два [3, с. 155–156], а Т. В. Боголюбська висловлює думку про те, що розшукова діяльність слідчого містить три етапи [4, с. 7–9].

Нам здається найбільш повним і правильним визначення Т. В. Боголюбської, яка вважає, що діяльність слідчого при здійсненні розшуку обвинуваченого складається із трьох взаємообумовлених етапів. Саме при проходженні певних етапів здійснюється тісний взаємозв'язок процесуальної і розшукової діяльності слідчого. При цьому кожний наступний етап є більш точним, логічно завершеним та закінчується конкретним висновком – прийняттям відповідного рішення. Дані логічні висновки набувають форми процесуальних документів, обов'язкових для виконання. Тому слід погодитись з Т. В. Боголюбською в тому, що перший етап, який можна назвати початковим, розпочинається з того моменту, коли буде встановлено, що обвинувачений не з'явився до слідчого та відсутній за місцем постійного проживання. На цьому етапі діяльність слідчого полягає у здійсненні заходів, направлених на збір інформації, необхідної для оголошення розшуку. До таких заходів слід віднести:

- проведення заходів, направлених на встановлення дійсного факту ухилення або місця перебування обвинуваченого, вивчення його особистості;
- проведення слідчих дій (допит родичів обвинуваченого, його сусідів, колег по роботі, встановлення кола його оточення, проведення обшуку за місцем їх проживання та місцем проживання самого обвинуваченого, накладення арешту на поштово-телеграфну кореспонденцію тощо);
- направлення доручень органу дзнання в порядку ст. 118 КПК України, щодо встановлення місцезнаходження обвинуваченого;
- оцінка зібраних доказів для оголошення обвинуваченого в розшук.

Також на цьому етапі слідчий повинен зібрати якомога більше відомостей про особу обвинуваченого, які необхідні для проведення ефективного розшуку. Ці дані повинні бути занесені до картки розшукуваної особи, в якій зазначаються: прізвище, ім'я, по батькові, час і місце народження, національність, освіта, сімейний стан; наявність родичів і їх адреса; професія, спеціальність; останнє місце проживання й роботи; відношення до військового обов'язку; відомості про судимість; наявність особливих прикмет, рис характеру, звичок, стан здоров'я, можливі хронічні захворювання; особисті й інші зв'язки; інші відомості, що сприяють розшуку. До довідки бажано додати фотокартку, а якщо вона відсутня, то докладний опис зовнішності розшукуваного обвинуваченого.

Після винесення постанови про притягнення особи як обвинуваченого та встановлення факту його ухилення від розслідування у слідчого з'являється можливість оголосити розшук обвинуваченого та доручити його провадження органу дзнання.

З винесенням постанови про оголошення розшуку обвинуваченого розпочинається другий етап діяльності слідчого, який є основним. На цьому етапі діяльність слідчого полягає в тому, що він продовжує встановлювати обставини, які входять в предмет доказування, виходячи із вимог закону про необхідність провадження всіх слідчих дій, проведення яких можливе у відсутності обвинуваченого (ч. 2 ст. 206 КПК України). Закінчується другий етап винесенням постанови про зупинення досудового слідства по кримінальній справі за п. 1 ч. 1 ст. 206 КПК України, якщо заходи по розшуку обвинуваченого не принесли бажаного результату. При цьому необхідно зазначити, що, відповідно до ч. 2 ст. 138 КПК України, розшук може бути оголошений як під час досудового слідства, так й одночасно з його зупиненням.

Після прийняття такого рішення діяльність слідчого по даній кримінальній справі не зупиняється, і, згідно з ч. 2 ст. 139 КПК

України, він повинен продовжувати вживати всіх необхідних заходів для встановлення місцеперебування особи, яка скоїла злочин.

З винесенням постанови про зупинення досудового слідства в розшуковій діяльності слідчого настає третій етап, який умовно можна назвати завершальним. На думку Т. В. Боголюбської, цей етап характеризується звуженням кола заходів розшуку, оскільки кримінально-процесуальний закон забороняє провадження слідчих дій по зупиненій кримінальній справі.

На цьому етапі розшук здійснюється безпосередньо шляхом розшукових заходів, направлених на встановлення місцезнаходження обвинуваченого. Крім того, хоча провадження по кримінальній справі й зупинене, слідчий теж повинен проводити ряд заходів, направлених на здійснення розшуку обвинуваченого, в результаті яких повинен упевнитись в тому, що:

1) обвинувачений не захворів чи його не госпіталізовано, для чого необхідно направити запити в медичні заклади;

2) обвинувачений не помер, для чого необхідно направити запити в морги та органи РАГСу;

3) обвинувачений не затриманий та не знаходиться в приймальнику-розподільнику, для чого необхідно направити запити у відповідні установи;

4) обвинуваченого не притягнуто до кримінальної відповідальності по іншій кримінальній справі та його не утримують під вартою, для чого необхідно направити запити в інформаційні центри;

5) обвинуваченого не призивали на військову службу, для чого необхідно направити запит у військовий комісаріат за місцем реєстрації;

6) обвинувачений не зареєстрував шлюб зі зміною прізвища, або просто не змінив прізвище, для чого необхідно направити запити в органи РАГСу;

7) обвинувачений не виїхав на сезонні роботи за контрактом, для чого необхідно направити запит в Службу зайнятості населення;

8) обвинувачений не перетинав кордон з метою відпочинку по туристичній путівці та у зв'язку з відрядженням, для чого необхідно направити запити в митні органи та ОВІР.

Таким чином, діяльність слідчого, в провадженні якого знаходиться кримінальна справа, носить активний характер та направлена на усунення тих причин, які були підставою до зупинення досудового слідства.

Третій, він же і останній етап закінчується або встановленням місцезнаходження обвинуваченого та його затриманням, або закриттям кримінальної справи по закінченні строків давності припинення винної особи до кримінальної відповідальності.

Підбиваючи підсумки, необхідно відзначити, що діяльність слідчого по забезпеченню участі обвинуваченого в кримінальному процесі триває протягом всього досудового слідства і містить три взаємообумовлених етапи, які розділяються між собою прийняттям процесуального рішення. Розшук обвинуваченого, місцезнаходження якого невідоме, – це один із найбільш складних етапів розшукової діяльності слідчого, якому в кримінально-процесуальному законодавстві необхідно приділити більше уваги та відповідно закріпити.

Список літератури: 1. Шатило К. Д. Уголовно-процессуальный кодекс Украинской ССР. Научно-практический комментарий. К., 1974. 2. Комментарий к уголовно-процессуальному кодексу РСФСР. М., 1981. 3. Коврига З. Ф. Уголовно-процессуальное принуждение. Воронеж, 1975. 4. Боголюбовская Т. В. Деятельность следователя органов внутренних дел по розыску скрывшихся обвиняемых. М., 1986.

Надійшла до редколегії 01.02.07

Я. О. Лантінов

Класифікація складів злочинів за предметом злочину

Сучасному дослідникові відомо багато сучасних і складних методів отримання нових знань. Разом з тим, наука кожного суспільства, що входить у постіндустріальну стадію, стикається з «інформаційним вибухом», коли нові знання швидко накопичуються, але повільно засвоюються [1]. Специфічність цього процесу в галузі кримінального права виявляється у несистематизованій модифікації Кримінального кодексу (далі – КК) України, на кшталт ігнорування інститутів Загальної частини при змінах в Особливій (маються на увазі новели типу «підбурювання до тероризму»).

Розв'язання цієї проблеми, збереження логічно обґрунтованої системи кримінального законодавства потребує зважених і системних зусиль. Окрім зазначеного, потребує уваги й стан сучасної науки кримінального права – тривала явна дискусія щодо об'єкту злочину та змісту вини, неочевидні дискусії щодо підстав кримінальної відповідальності і ставлення в провину, ускладнюються «розмиванням» аналітичного апарату кримінального права. Здійснення класифікації складів злочинів допоможе вирішити вказані питання.

У науці кримінального права закладено підвалини для повної класифікації складів злочинів. У працях Ю. В. Бауміна, Я. М. Брайніна, В. О. Навроцького, Є. Л. Стрельцова, В. Я. Тація, А. Н. Трайніна, сформульовано головні засади такої кваліфікації. Праці О. О. Андрушко, В. О. Глушкова, Н. О. Гурової, О. О. Дударова, П. С. Матишевського, В. В. Сташиса, В. Н. Тихого та багатьох інших вітчизняних вчених присвячено класифікації окремих груп складів злочинів.